

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

8 de Comitibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

28 Illo tamen tempore ista ad ministraciones perpetue non e-
 29 raot, sed dignitas, de posita ad ministraciones, durabat. Ita tamen
 ut inter vicarios & duces qui administrassent, vel comitum primi
 ordinis meruissent, nihil interesset, a paratur enim, h. i. de co-
 mitib. & archiat. sacri pala. lib. 12. C. tit. 13. Quae admodum & Au-
 gustas, eos qui sub comitibus primi ordinis dignitate, peculiari-
 ter ad aliquam prouinciarum vel prouincias militie credito auctori-
 tate imperatoris destinantur, ad aequat ducibus, qui praeter Aegy-
 ptum & Ponticam, in aliis prouincijs administrauerunt, h. 2. de co-
 mitib. rei militari. lib. 12. C. tit. 12. ¶ Wolphan. ¶ Lazius tradit inter
 30 Francos olim ducatum constituisse, & perfectum fuisse, quinque
 comitatibus: & comitatum habuisse olim centum pagos in sua
 ditione: dque ex lege Salica. Legi & alibi comitem seu marchio-
 nem qui habeat sub se quatuor comitatus, vel quatuor baronias
 pro vaquoque comitatu, licite ducem fieri ab imperatore, vel a
 suo rege superiore posse in praesentiori ciuitate ducatus, im-
 positione causae seu pilei facta per superiorem, & praecipuum
 praetatum ditionis suae, Amoine de la Sale in lib. inscripto la Sala-
 de, en l'ouïsme chapure ou liure, comment les marquis, &c.

31 ¶ Apud ¶ Boiarios, dux per regem aut populum fiebat, tantae
 potestatis, ut posset iubere hominem impune occidi, in legib. Bo-
 uariarum, cap. 2. tit. 1. & 9. Et liberi populi, mea iententia, habe-
 bant aut reges, duces tantum, qui eos regerent, & iudicarent,
 vnde & omnimodolibi erat in eos qui se subiecerant potestas, &
 illis populus hoc dabat. Quare cum ex finitimus Erufcis duode-
 cim populi regem creassent, vel in creatum consensissent Romu-
 lum, singuli populi singulos lictores dederunt, vt ait Lulius
 in 1.

32 ¶ Et ¶ Dionysius Halicarnass. clarius, Etruscus, inquit mos erat,
 vt vnunquemque regem Lucumonem antecederet licitor vnus fe-
 rens sese in virgatum, & securim: cum vero consensu duodecim po-
 pulorum bellum maderetur, tradebatur duodecim sacra & securae
 duci qui principatum in omnes accepisset, Dionys. Hal. in 4. Et, vt ait
 Iustianus in 1. ex Trogo. ab initio populus nullis legib. tenebatur, quia
 iustorum principum arbitria pro legibus erant, quos ad fastidium
 huius dignitatis, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos mode-
 ratio prouehabat.

33 ¶ Verum ¶ dux, nec comes, si sint fiduciarialterius, hoc est, si
 recognoscant superiorem, puta regem, cui debent fidem, non
 possunt iura superioritatis usurpare, vt videlicet quae sunt iurisdic-
 tionis regiae, de quibus in iurisdictione dicemus, Deo fauente.
 Et proinde etiam non possunt legitimare, Chassan. in consuetud.
 Burgun. tit. des bastards, §. 3. in verb. abintestat. versio. quid autem,
 de ducib. Pau. de Cast. an consil. 196. in nouis. Cum inferior non pos-
 sit praedictum facere legi sui superioris, cum inferior de maior.
 & obed. §. naturales, si de seu fuer. contron. Est autem legitimatio de
 referuatis summo principi, c. per vno: ab eum, qui sit. sint leg. Ex-
 ceipio semper speciale priuilegium, si in feudo de eo gratia fiat.

De Comitibus. Cap. 8.

- 1 Comitibus titulo tenus sacris, codicillares, vt Palatini.
 Comitibus professores publici, qui leguntur, per viginti annos.
 Comitibus principis cum dignitate, comes cum administratione.
 Comitibus qui in titulum comitatus feudum tenent.
- 2 Comitibus nomen & dignitatis inuicem a principis comitatu quo-
 modo.
 Comitibus Caesaris quando dici coepit tempore Adriani, & qua-
 litas ille comitatus.
 Senatus comitabatur Adrianum Caesarem, & equites, nu. 4.
 Comitibus amici & domestici Caesaris dicti, huc comes largitionu
 rerum priuarum, &c.
- 3 Comitibus amici & domestici Caesaris, germanice Grauiones.
- 4 Inde vocis compoſita, Landgrauii, Marchgrauii, Pfaltzgrauii,
 Burggrauii.
- 5 Comitibus consistorianus quis, & eius dignitas.
- 6 Comitibus sacri stabuli quis, Conestabulus comes sacri stabuli, vt
 & magister equitum, totius belli caput, &c. Similis Sultano
 Calipha.
 Tribuno celerum regum Rome, magister equitum, dictatorum.
- 7 Tempore declinationis imperii praefecta praetoria erat distri-
 buta in magistrum equitum & peditem.
- 8 Conestabulus olim Meier domus & Comes Palatinus dictus.
- 9 Meierus primus Gallia Garnerius, & huius successores.
- 10 Comitibus stabuli, & iura palatii non fuerunt, perpetuo apud
 eundem.
- 11 Praefectus palatii, grand maistre de France bodie.

- 12 Meier Germanis est praefectus Palatii.
- 13 Meier in locum, subrogatus comes Parisiorum.
- 14 Comitibus Parisiorum nomen, sursum mutatum in nomen Marchio-
 nis Francia, quod tamen in comitis recedit nomen, vtrunque
 postea usurpatum & comitis Parisioru, & Marchionis Fran-
 cia, sed vtrung, postea relictu magni magistri Fraciae nomine.
- 15 Symbolum & insigne magistri Francia baculus spuris aureis cir-
 cundatus, & quid denotet.
- 16 Comitibus Palatini, Conestabuli, & comitibus Palatinorum Ger-
 manie differentia.
 Palatinus comes Germania a regione dictus, &c.
 Comitibus alii Palatini sine administratione, & eorum priuile-
 gia, &c.
- 17 Comes rei priuatae, seu praefectus camerariorum principis quis, &
 cura.
- 18 Comes rei priuatae cognoscebat, de sepulchris, & ne contra arborem
 consanguinitatis matrimonia fierent.
- 19 Comes domesticorum dictus Marscalcus aulae.
- 20 Domestici aulae sunt, pedes, Procopio socii, Romanis domestici
 equites, & equites dicuntur & protectores, qui eis imperat,
 primicerius.
- 21 Comes solemniorum Gallis magister ceremoniarum.
- 22 Comes sacrarum largitionum quis, & eius officium.
 Comes commerciorum.
 Procuratoris gynaciorum & baphiarum.
 De praepositis diuersis & Brambaricarioru, siue argentariorum
 & aliorum.
- 23 Comes sacri patrimonii quis.
- 24 Comes rationalis & patrimonii quis.
- 25 Comitibus consistoriani, consistorii aulae quis.
- 26 Comitibus a primis ordinis.

Comitibus ¶ alii titulo tenus, quales sunt honorati titulo hoc,
 & solum regi codicillis creati, vel a lege: Palatini interdum
 simpliciter dicti. Sunt & doctores comites, qui professi sunt iura,
 & legerunt publice per viginti annos, h. i. cum bi not. de profe. qui
 in vrb. Constan lib. 12. C. Bar. in l. Alexandria de decur. lib. 10. C. Alii
 comites vero principes, & cum dignitate, & alii ex illis cum admi-
 nistratione. Et nunc alii qui comitatu in titulum & feudum habent.

¶ Proinde ¶ sciendum Comitibus nomen dignitatis esse, quae sci-
 licet referat quandam cum principe, cuius sunt comites vel alle-
 cle, quotidianam fere consuetudinem. Fidem facit quod de A-
 driano fertur, Spartian. in Adrian. qui senatum quodammodo in
 aulam suam traxit, receptis senatorum optimatibus in amicos
 eorum hortem, quae superiorum Imperatorum tempore costare
 solebat ex equestri ordine, non senatorio. & ita domesticu quendam
 senatum penes se habere coepit, qui ¶ quoniam is continua-
 tis pene delectaretur peregrinationibus, comitatus Caesaris dici
 ceptus est, & ipsi amici comites: eorumque consilii atque opera
 in bello & pace vsus, inde comites largitionum reru priuarum,
 & ceteri dicti. ¶ Tales ¶ apud reges Germaniae, inquit Sig. Gelen.
 in epist. liminari libri notitia vtriusq, imperii ad Andream Vessalio-
 nem, amici & proceres regis, dicti grauiones, Latine comites: vnde
 copositae voces Germanicae Landgrauii, Marchgrauii, Pfaltz-
 grauui, Burggrauui. Indicat Lampridius in Alex. principis affeclae
 comites dictos, & comitatum eos, qui perpetuo secum erant, Ti-
 bus, inquit, Alexander, & eos qui militaribus nituntur praerogatiuis
 purgatis palatium, suum comitatumq, omnem abiectis ex aulico
 ministerio obsecans & infamibus. ¶ Hunc ¶ comites consistoriani, qui
 tranquillitati consistorii principis prospiciebant spe stabillibus
 proconsulibus in dignitate aequali, h. i. de comit. b. consilio. lib. 12. C.
 tit. 9. & eiusdem priuilegii facti, ac principes scholae agentium in
 rebus, h. 2. eo. tit. C.

¶ Erant ¶ & comites sacri stabuli, & qui cura palatii habebant,
 & icholarum, armorum, & curam domus regiae cum administra-
 tione, & sine administratione prouinciarum, h. i. de comitib. & trib.
 schol. lib. 12. C. tit. 11. Comitibus illum sacri stabuli vocati hodie Co-
 nestabulum in dubium non venit, hic enim praedictus a Valente
 ita nominatur praepositus, d. l. de comitibus, & comes qui libera-
 ret ab inquietudine principis. Et talis in Gallia magister equitum,
 in quem totius belli curam princeps reiciebat non minus quam
 Calipha Sultano ea de re instituerunt: dictator olim Romae ma-
 gistrum equitum, vt reges, tribunum celerum, Lulius in 2. & Dio-
 nys. Halicarnass. in 2. & 5. Eutrop. & Euseb. & in l. 2. §. populo. de in-
 de. de orig. iur. lib. 1. P. l. i. de officio praefecti. praet. eodem lib. tit. 11. ¶ Tem-
 pore ¶ tamen declinationis imperii, vt habetur in libro Notitiae

vt riuusq; imperii, fuit auctoritas militiæ diuisa, & præfectura prætoriana distributa, potissimum magistris peditum & equitum, nos de magistris equitum & peditum iure militari proprio capite agimus. Magister militum peditum præfentis habebat sub se comites militum Africa, Italia, Tingitanæ, tractus Argentoratensis, Britanniarum, littoris Saxonici, duces limitum decem, legiones Palatinas duodecim, auxilia Palatina sexagintaquinque, legiones comitatus triginta duo. Magister & comes peditum præfentis habebat sub sua dispositione vexillationes palatinas & comitatus. Erat & illustris comes equitum Galliarum, Illyrici, & aliarum prouinciarum. Fuit hic magister militiæ apud Iudæos dictus *scartaba*, princeps exercitus, Reg. 2. c. 2.

8 Meier f. domus Francis antiquis dictus, id est, præfectus domus regiæ, comes palatii, factus primus talis a Lothario Hilperici & Fredegunde Viricidæ filio Garnerius, f. post cuius mortem subrogatus Ansegisus filius sancti Arnulphi Metensis episcopi, cui & in dignitate successit Pipinus filius Ansegisii, & hinc Pipino filius Grimoaldus post mortem in dignitate successit anno sexcentesimo quadragesimo septimo. Hinc quoq; Eberuinus, quem corrupte dicunt Ebroinum, hinc & postea Liendefius: & post hunc Pipinus Ansegisii minoris filius, qui genuit Carolum Martellum, qui tandem Gallicum sibi adsciuit imperium. Et hæc quidem scribit Trittenius, istas successiones Meierorum & præfectorum domus

10 regie numerat. *Trittenius lib. 1. epitome histo. Franc.* Alii f. autem fuerunt, qui asserunt comitatum stabuli, & curam palatii, perpetuo apud eundem non fuisse in Gallia, & ita duas distinctas fuisse dignitates, quibus ego accedo, & ita etiam Valens Cæsar distinxit,

11 in d. l. de comit. & trib. schola. Et f. fuit quidam diligens auctor nostra ætate Ferronus, qui libros edidit de nominibus & insignibus magistrorum equitum seu Conestabulorum Gallie, & de præfectis palatio regio, quos vocamus *Grans maîtres de France*, Ferron au catalogue des tres illustres Ducs, Comtes, & autres

12 catalog. des grans maîtres de France. Et que f. Naucerus, quos Germani vocant *Maior*, dicit præfectos palatii: Christianus Mafseus principes Palatinos, aulæ regiæ præfectos aut Archicæconomos. Dicit autem hifuerunt Meiers, aut Gallice corrupte, *Maires du palais*, vsque ad Carolum Martellum, qui occupauit imperium. Et tunc meieri loco institutus comes Parisiorum, vel comes Palatinus, cuius nomen perseverauit vsque ad tempora Roberti, ducis Aquitanie, fratri Eudii, qui mutauit nomen comitis,

14 in marchionem Francie. Hoc f. tamen reliquit Eudo filius, qui iterum recepit comitis nomen, eo que reliqui vsi sunt vsq; ad Hugonem Caputium, qui se insigniuit nomine comitis Parisiorum, & marchionis Francie. Quibus etiam titulus vsi postea sunt, qui eum secuti vsque ad Geofridum comitem Andoræ, dictum *Grifegonnellam*, qui iterum nomen magni magistri Francie excitauit, quo etiam vsus fuerat Nordebertus anno domini sexcentesimo nonagesimo tertio, vide de his *Naucerus in Chron. 30. lib. generatio. 26. Vincentium in speculo histor. cap. 126. l. b. 30. Maffium in 4. lib. Chro. Equinbardum in vita Caroli Magni, Cæsin. in eiusdem vita.* Quo f. etiam nunc videntur in Gallia comites illi, qui pro symbolo maxime illius dignitatis baculum ferunt spiris aureis circumdatum, vt significet principem & rempublicam Francieam suæ sollicitudini commississe negotia domestica palatii regii, sicut comes stabuli, regii ensis custodiam suscipiebat, in symbolum susceptæ præcipue circa arma potestatis, ratione cuius hominum ligium regi exhibebat, vt legitur in codicillis officii comitis stabuli Arturi Britannici, comitis Richemontis, qui dux postea Britannie fuit. Inueni tamen in conferendis istis duabus dignitatibus, vt plerumque vni eadem fuisse collatas, & ab eodem usurpatas vsque fere ad Pipinum Breuem. Veruntamen & constat etiam curam stabuli & equorum principis, dum comites stabuli grauioribus negotiis essent occupati, alteri fuisse datam, quem in Gallia dicimus *le grand escuyer*. Translata magni magistri auctoritate in comitem stabuli tempore Caroli primi: sub quo fertur primus comes stabuli, seu magnus scutaris, Potonus Xantialis creatus. Paulus Iouius libro decimo sexto in fine testatur hæc maximam & primam post regem fuisse comitis stabuli dignitatem, cui quatuor minores magistri equitum, dicti nobis *mareschaux* subessent: & tempore Ludouici vndecimi sublatam: & tempore Francisci primi renouatam & datam Carolo Berbonio. Nō poterit f. aliquis tamē, hic comitem palatinum dici ea significatione, qua imperio Germanorum Palatinus dicitur, nam hic magister domus vere a palatio *Palatinus* dicitur: at nō ita apud Germanos Comes Palatinus, sed a regione capellatiana, quæ a palas nomen

habet, cui præfuit dicitur Comes Palatinus, *B. Rhena. lib. 1. ver. German. & lib. 3. Amian. Marcell. lib. 18.* dicta nomine patrio Palatia. Meminit lex ciuilis de comite palatino in priore significatione sacri palatii, ad quem omnium rerum & rationum patrimoniū principis relata est cura, in l. i. de offic. com. sac. pal. lib. 1. C. tit. 37. Sunt & alii palatini comites ab usue dicti, qui privilegia habent sine administratione legitimandi spurios & naturales, creandi tabelliones, faciendi doctores, & similia, *Balin §. 1. quis dic. dux, March. Chaff. in proam. in consue. Burg. ad verba conte de Flandes.* Erat & f. comes olim principibus Romanis rei priuata, qui secundū Valentinianum & Valerem commoda fiscalia recipiebat, d. l. i. de offic. com. rer. priuatarum. C. aliter dicitur præfectus cameratiōū principis, f. qui gubernabat principis priuatam substantiam, per diuersas prouincias sibi subditas, vt ait Cassiodorus, *lib. 6. 6. Variar. qui & hos magnam partem muneris aduocatorū sibi possedisse scribit, & præfedis sepulcris, & matrimonii, re iudicē contra arborem consanguinitatis contraherentur, & iis fuisse procuratores rei priuatae tabicōs.* Refert f. idem, *Cassio. eo. li. 6. in formu. la. illustra. comitem domesticorum & d. d. d. marefcalum aulæ.* Porro f. domesticus aulæ sunt pedes, vocāt, vt inquit Procopius *lib. 3. belli Vandalici.* Socios domesticos, Romanis & pedes & equites dicti domesticos, & protectores, & qui eis imperat, primicerius, l. 2. *Et si. de domest. & protect. lib. 12. C. tit. 17.*

17 Hinc f. & dicitur comes solemniorum, qui non multum abest ab eo, quem dicimus in Gallia, magistrum ceremoniarum, vt apud Amianum Marcellinum, *lib. 15.* Mercurius solemniorum vocatus est comes, qui omnia obseruabat tacite.

18 Erat f. comes & illustris sacrarum largitionum, qui dabat indulgentias, & militibus stipendia & donatiua populo calendis Ianuariis nomine principis, *Wolph. Lazius lib. 2. comment. reip. Roman. c. 11. Cassiod. lib. 6. variarum c. 7.* Et hic, vt pote Augustalis, habebat sub se iudicem sacrarum largitionum, & ceterarū prouinciarum, largitionum comites: vt comites sacrarum largitionum per Illyricum, per orientem Africae. Et comites commerciorum per orientem, Ægyptum, Mesiam, Scythiam, Pontum, Illyricum, & procuratores Cynegorum, Baphiarum, monetarum, linificiorum. Rationales prouinciarum, præpositos thesaurorum, præpositos Bastagarum, præpositos Brambaticariorum, siue argentariorum, in l. b. *Notitia vtr. imperii.* ad hunc omnes largitiones mittebantur, in l. i. de offic. com. sac. largit. lib. 1. C. tit. 35. hunc etiam & eius primicerium cognouisse de litoribus, de mercatorum negotiis, de Salinis, de vestibus aureis & argenteis Cassiodorus testatur, *lib. 6. Var. c. 7.*

19 Comitatus f. sacri patrimoniū alla dignitas eius, qui Augusti patrimoniū curabat, possessiones, menfam que procurabat: unde & procurator a Læpidio in Commodi dictus. Meminit de hoc Cassiodorus ad Iulianum comitem patrimoniū scribente Theodorico, *Cassio. lib. 1. Varia. & lib. 4. & 6.* Et exstat in iure rubrica, de offic. com. sac. patri lib. 1. C. tit. 39. Erant & comites rationales, qui pecunias principis dispensabant, *Iul. Cap. meminit in Clodio Albino, & Elius Lampri. in Alex.* Comitū f. patrimoniū facultas principis patrimoniū concessa, pro subleuandis, non pro opprimendis priuatorum fortunis commissa: huius cura, inquit Cassiodorus, *lib. 6. Var. c. 9. in formula comit. patrimoniū. epulas regias & regionum hominum & legatorum cernere.*

20 Aderat f. & in sacro principum comitatu comites Confistorian, ex quibus constabatur iudicium aulicum: ducebant enim & Cæsares secum inter comites & iuriscōsultos, vt Adriano adfuerunt Iulius Celsus, Saluius Iulianus, & alii, quos refert Spartianus in Adriano. hos Gratianus Cæsar spectabilibus proconsulibus equari decreuit, & principum agentium in rebus priuilegiis, l. 1. & 2. de comit. b. confis. lib. 12. C. tit. 10. Erat f. & comitia primordiis, quæ præferebatur spectabilitati, *Cassiod. lib. 6. Var. c. 12.*

De comitibus, qui prouincias administrabant, & qui nunc feuda habent, & de Marchionibus.

C A P. 9.

- 1 Comites rei militaris qui. *Rhabdinus domesticorum comes & c.*
- 2 Comites rectores prouinciarum vocati in Grecis, Francis Landgrauii.
- 3 Comites prouinciarum, rectores & iudices fuisse.
- 4 Comitatus Francie, prouincia distincta erant.
- 5 Comes iudex ciuitatis in Francia dictus erat, & habebat sub se scabinos.